

**Громадська організація
«Львівська фундація суспільних наук»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
учасників міжнародної
науково-практичної конференції**

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ІСТОРІЇ,
СОЦІОЛОГІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ»**

24–25 вересня 2021 р.

**Львів
2021**

УДК 93+316+32+1(063)

С 91

С 91 **Сучасні тенденції в історії, соціології, політології та філософії:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24–25 вересня 2021 року). – Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2021. – 76 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 93+316+32+1(063)

© Автори статей, 2021

© Львівська фундація суспільних наук, 2021

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

Брагіна Т. М., Брагін Ю. А.

ПІЗНАВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ

КОНЦЕПЦІЇ ПАМ'ЯТІ П. НОРА 5

Гуйван П. Д.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО КОНЦЕПЦІЮ СПРИЙНЯТТЯ

ТА ПІЗНАННЯ ЧАСУ І НАЛЕЖНИЙ ЙОГО ВИМІР 8

Крат Е. М.

СПРАВЕДЛИВОСТЬ КАК ОДНА ИЗ ОСНОВ

ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ МОРАЛЬНО-ЭТИЧЕСКИХ

ПРЕДСТАВЛЕНИЙ В ОБЩЕСТВЕ 13

Мойсеєнко Ю. В.

ДИСКУСІЯ Т. КУНА ТА К. ПОППЕРА

З ПРИВОДУ «НОРМАЛЬНОЇ НАУКИ»

ТА ЇЇ МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ 16

Сайтарли І. А.

ПСИХОАНАЛІТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ

ПІД КУТОМ ПОСМОДЕРНОЇ КРИТИКИ 20

Солодка К. Ю.

ПОГЛЯДИ КАРЛА ПОППЕРА ТА ТОМАСА КУНА

НА РОЗВИТОК НАУКИ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ 26

Шеховцова-Бурянова В. А.

ПСИХОАНАЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ

ФЕНОМЕНА ІДЕНТИЧНОСТІ Е. ЕРІКСОНА 28

НАПРЯМ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНИХ НАУК

Бондарчук М. О.

ДИТЯЧІ БУДИНКИ НА ЖИТОМИРЩИНІ

В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1920-Х РОКІВ 32

Григорук Н. А.

ЧЕСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ

XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ. 37

Григорук Н. А.
доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ЧЕСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Після поразки революції 1848–1849 рр. на чеських землях запанувала Політична реакція. В Австрійській імперії був встановлений режим неоабсолютизму, який намагався за будь-яку ціну централізувати державну владу. У 1851 р. Імперська рада підготувала «Сильвестрівські укази», які скасовували чинність конституції 1849 р., забезпечували захист основних громадянських прав, підтверджували рівність усіх перед законом, скасували кріпацтво і панщину та розтлумачували Засади органічного управління коронними землями Австрійської імперії. У 1860 р. було видано «Жовтневий диплом», згідно з яким до загальноімперської компетенції належали іноземні та військові справи, фінанси, торгівля і транспорт. Усі інші функції передавалися місцевим сеймам, які надіялися правом обирати депутатів до рейхсрату.

У 1867 р. було підписано дуалістичну угоду, яка перетворювала Габсбурзьку монархію на дуалістичну Австро-Угорську державу. До складу австрійської частини монархії – Цислейтанії зі столицею у Відні – увійшли 17 королівств і земель, у тому числі й Чеські коронні землі. Вже в грудні 1867 р. було ухвалено конституцію Цислейтанії, яка проголошувала ряд буржуазно-демократичних свобод. Австрійський парламент (рейхсрат) складався з двох палат. Депутати верхньої палати призначалися імператором із представників панівної верхівки, депутати нижньої – обиралися. У Чехії один депутат обирався на 40 тис. німців і 90 тис. чехів.

У 1871 р. чеський сейм ухвалив Фундаментальні статті, і тим самим визнав дуалізм. Загальноавстрійськими справами проголошувалися військові та закордонні, фінанси, торгівля, комунікації, законодавство та громадянство. Ці питання передавалися

в компетенцію сенату, а уряд Цислейстанії мав складатися з придворних канцлерів окремих земель.

Керівну роль у чеському національному русі займала буржуазна Національна партія «старочехів», що виникла на початку 1860-х років. Її очолювали Ф. Палацький і Ф. Л. Рігер. Старочехи не вимагали незалежності Чехії і ліквідації монархії. Вони домагалися лише перетворення Австрійської імперії у федерацію німецько-австрійських, слов'янських, угорських і румунських земель і вважали, що загальні справи федеративної Австрійської імперії необхідно передати рейхсрату, землями ж повинні відати двопалатні сейми, наділені законодавчою владою в місцевих справах. Головним завданням чеського народу консерватори вважали боротьбу за підняття його культурного рівня. Вони вимагали також рівноправності чеської і німецької мов. Консерватори допускали використання тільки легальних методів боротьби.

У рядах Національної партії було відсутнє ідейне єдинство: у цій партії, крім «старочехів» діяла група буржуазних лібералів «младочехів», очолюваних Карелом Сладковським і Едуардом Грегором. Соціальну опору младочехів складала дрібна міська і сільська буржуазія. Підтримуючи вимогу перетворення Австрійської імперії у федерацію земель, младочехи боролися за ліквідацію феодальних пережитків у поземельних відносинах.

У 1874 р. младочехи заснували Національну партію вільнодумців, головною метою якої було визнання самостійності чеських земель на основі «чеського державного історичного права», національної рівності та запровадження загального виборчого права. В програмі партії наголошувалося на необхідності використання трибуни сейму та рейхсрату для захисту вимог щодо демократизації суспільства, запровадження рівності, вдосконалення парламентського устрою, розширення самоврядування, поліпшення системи освіти, стимулювання діяльності чеських підприємців тощо. Однак, тільки у 1879 р. представники Національної партії відмовилися від пасивної опозиції та повернулися до активної політичної діяльності. Чеські депутати у парламенті об'єдналися у Чеському клубі, який активно став виступати проти дискримінації чеської мови. Такі помірковані вимоги були не до вподоби радикально налаштованим політикам. Адже у 1887 р. Національна партія вільнодумців підготувала нову програму, яка вимагала надання чеським землям автономії

у складі Австро-Угорщини, засуджувала проект поділу Чехії на національні округи, наголошувала на необхідності закріплення прав чеської мови в адміністративних і судових органах, у системі народної освіти. Нова програма сприяла зростанню популярності младочехів тим паче, що в 1890 р. старочехи пішли на змову з німецькими панівними колами, проголосувавши за розчленування Чехії на чесько-німецьку й німецьку частини та у січні 1890 р. підписали чесько-німецьку угоду «пунктацій», які передбачали поділ за національними ознаками секцій земської шкільної освіти, промислової і торговельної палат та інших органів; при Чеському сеймі створювалися національні курії. Прийняття «пунктацій» здійняло хвилю обурення у чехів, котрі розцінили угоду як поступку лідерів старочехів. Все це призвело до того, що старочехи зазнали нищівної поразки на виборах до рейхсрату в 1891 р. Водночас зміцніли позиції младочехів, які на виборах у листопаді 1895 р. одержали 89 мандатів проти 3 у старочехів. Від цього часу консерватори остаточно втратили вплив у законодавчих органах країни.

Існували й інші політичні сили та рухи. Серед них доцільно виділити:

Соціал-демократична партія (Й. Пецка, Л. Запотоцький). У 1898 р. оформилася Чеська національно-соціальна партія на чолі з В. Клофачем. У 1899 р. була заснована Чеська аграрна партія на чолі з А. Швеглюю. У 1900 р. сформувалася Чеська народна партія на чолі з лідером реалістів Т. Масариком. Головна програмна вимога реалістів полягала у визнанні «чеського державного історичного права». Партія вимагала запровадження загального виборчого права та пропонувала здійснити реформу системи самоврядування для демократизації чеського суспільства.

Для координації їх взаємодії у 1900 р. було створено Чеську національну раду, яка мала об'єднати політичні сили для розв'язання національного питання на державно-правову традицію. У січні 1907 р. було ухвалено закон про загальне виборче право, що знаменувало завершення важливого етапу змагань національно-політичних сил. Вибори, що пройшли у травні 1907 р. засвідчили новий розклад політичних сил у рейхсраті.

Тим часом криза в чеському сеймі поглиблювалась, а протистояння загострювалося. Тому в червні 1913 р. чеський сейм було розпущено, а управління Чехією передано комісії

чиновників. У січні 1914 р. уряд спробував розв'язати чесько-німецькі суперечності, але невдало. Конфлікт наростав і станом на 1914 р. реально загрожував внутрішньополітичній стабільності держави.

Список літератури:

1. Хрестоматия по истории южных и западных славян. Т. 2. Минск, 1989. Австро-Венгрия.
2. История южных и западных славян. Т.1. М., 1998.
3. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). К., 2001.
4. Краткая история Чехословакии. С древнейших времен до наших дней. М., 1988.
5. Неташева З.С. Общественно-политическая мысль в чешских землях конце XIX – начале XX вв. М., 1994.
6. Черній А.І, Черній В.А. Історія південних і західних слов'ян. В 3-х частинах. Частина I, II, III (від найдавніших часів до кінця XX ст.). Рівне, 1999.
7. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст. Курс лекцій. К., 1996.

Кравченко М. С.

кандидат історичних наук, докторант

Інститут української археографії та джерелознавства імені
М. С. Грушевського Національної академії наук України
м. Київ, Україна

ДОБРОВОЛЬЧА МЕМУАРИСТИКА ТА ВНУТРІШНЯ ДОКУМЕНТАЦІЯ ДОБРОБАТІВ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ДЖЕРЕЛ

Добровольчі формування стали одними з ключових чинників в Україні навесні-влітку 2014 року. Їх формування відбувалося в умовах балансування держави на межі колапсу. Водночас відбувався активний процес розвитку структур громадянського суспільства, тож добробати нерідко мали більш тісний зв'язок